

Міністерство освіти і науки України
ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди
Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка
Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради
Криворізький державний педагогічний університет
Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка
Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка
Сумський державний університет
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
Український державний університет імені Михайла Драгоманова

СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СОЦІАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ В РІЗНИХ СОЦІАЛЬНИХ ІНСТИТУЦІЯХ

*Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції,
присвяченої 220-річчю від дня заснування Університету*

7 листопада, 2024 року

Харків – 2024

Редакційна колегія:

Бойчук Ю.Д. – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПН України, ректор ХНПУ імені Г.С.Сковороди;

Бережна С.В. – докторка педагогічних наук, професорка, проректорка з наукової, інноваційної і міжнародної діяльності ХНПУ імені Г.С. Сковороди;

Вайнола Р.Х. – докторка педагогічних наук, професорка, завідувачка кафедри соціальної освіти та соціальної роботи Українського державного університету імені Михайла Драгоманова;

Костіна В.В. – докторка педагогічних наук, професорка, професорка кафедри соціальної роботи і соціальної педагогіки ХНПУ імені Г.С. Сковороди;

Купенко О.В. – докторка педагогічних наук, професорка, доцентка кафедри психології, політології та соціокультурних технологій Сумського державного університету;

Поліщук В.А. – докторка педагогічних наук, професорка, професорка кафедри спеціальної та інклюзивної освіти ТНПУ імені Володимира Гнатюка;

Рассказова О.І. – докторка педагогічних наук, професорка, професорка кафедри соціальної роботи КЗ «ХГПА» ХОР;

Рижанова А.О. – докторка педагогічних наук, професорка, професорка кафедри соціальної роботи і менеджменту соціокультурної діяльності Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка;

Романова І.А. – докторка педагогічних наук, професорка, завідувачка кафедри соціальної роботи і соціальної педагогіки ХНПУ імені Г.С.Сковороди;

Сайко Н.О. – докторка педагогічних наук, професорка, завідувачка кафедри соціальної роботи, реабілітації та повоєнної адаптації ПНПУ імені В.Г. Короленка;

Смерчак Л.І. – кандидатка педагогічних наук, доцентка, доцентка кафедри соціальної педагогіки та корекційної освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка;

Шимко І.М. – кандидатка педагогічних наук, доцентка, доцентка кафедри соціальної педагогіки і соціальної роботи КДПУ.

С91 *Сучасні реалії та перспективи соціального виховання особистості в різних соціальних інституціях:* матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої 220-річчю від дня заснування Університету, м. Харків, 7 листопада 2024 р. Харків: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2024. 330 с.

*Затверджено редакційно-видавничою радою
Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди
Протокол № 11 від 20.11.2024 р.*

У збірнику представлено матеріали науково-практичної конференції «Сучасні реалії та перспективи соціального виховання особистості в різних соціальних інституціях», метою якої було обговорення традицій і сучасних викликів теорії та історії соціального виховання особистості; досвіду роботи соціальних інституцій в умовах воєнного стану; технологій та методик соціального виховання особистості в умовах війни; підготовки майбутнього фахівця до соціального виховання особистості в сучасних умовах.

Для науковців, викладачів, аспірантів і здобувачів вищої освіти, фахівців соціальних інституцій.

Матеріали публікуються в авторському варіанті.

- Інформаційна ізоляція. Не всі особи з інвалідністю мають доступ до інформації про програми та можливості.

- Проблеми з працевлаштуванням. Недостатньо адаптованих робочих місць для людей з інвалідністю.

Програми соціальної реабілітації в реабілітаційних центрах є життєво важливими для осіб, які отримали інвалідність внаслідок війни. Вони сприяють не лише відновленню фізичного та психологічного здоров'я, але й інтеграції в суспільство, подоланню ізоляції та забезпеченню гідної якості життя. Проте для їх ефективної реалізації необхідно вдосконалювати матеріальну базу, збільшувати кількість фахівців та розширювати доступ до соціальних послуг.

Список використаних джерел:

1. Державна типова програма реабілітації інвалідів. URL : <https://www.kmu.gov.ua/npas/58079892> (дата звернення: 20.09.2024).

2. Міхеєва О. Характеристика соціальної роботи з сім'ями військовослужбовців. *Науковий часопис. Серія 11. Соціальна робота. Соціальна педагогіка*. Збірник наукових праць. К.: НПУ ім. М. Драгоманова, 2018. С.44-50.

3. Сайко.Н., Боцман О. Модель підготовки майбутніх соціальних працівників до соціально-реабілітаційного процесу. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. Том 1. №2 (106). 2023. С.145-154.

Зеленська А.В.

*здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
Криворізького державного педагогічного університету*

Лисоконь І.О.

*доктор філософії з освітніх, педагогічних наук,
старший викладач кафедри соціальної педагогіки і соціальної роботи
Криворізького державного педагогічного університету*

ПРОФЕСІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА З ДІТЬМИ ГРУПИ РИЗИКУ В ЗАКЛАДІ ОСВІТИ

Робота з дітьми групи ризику в закладах освіти є одним із найважливіших напрямів діяльності соціального педагога. Перш за все це пов'язано з тим, що ця категорія дітей потребує особливої уваги та підтримки з боку дорослих. Вважаємо, що до дітей групи ризику належать: діти з неблагополучних сімей; діти, які вживають психоактивні речовини; діти, які мають проблеми з законом; діти, які мають проблеми з навчанням та поведінкою; діти, які надають послуги сексуального характеру; діти, які стали жертвами домашнього насильства або жорстокого поводження; а також ті, хто пережив травматичні події або відчуває труднощі в адаптації до соціального середовища.

Професійна діяльність соціального педагога з дітьми групи ризику в

умовах закладу освіти є надзвичайно важливою для забезпечення повноцінного розвитку та соціалізації цих дітей. Для забезпечення ефективної взаємодії соціального педагога та зазначеної категорії здобувачів освіти варто впроваджувати індивідуалізований підхід. На нашу думку, соціальний педагог повинен мати здатність адаптувати свою роботу до потреб кожної конкретної дитини з групи ризику. Це може включати розробку індивідуальних програм розвитку та підтримки, щоб забезпечити їхнє успішне соціальне виконання.

Соціальний педагог повинен надавати дітям психологічну та соціальну підтримку, допомагаючи їм справлятися зі стресом, вирішувати конфлікти, розвивати навички спілкування та побудови стосунків з іншими. Соціальний педагог працює з дітьми над розвитком соціальних навичок, таких як емпатія, співпраця, толерантність та саморегуляція. Ці навички допомагають дітям взаємодіяти з іншими та успішно адаптуватися до соціальних ситуацій. Не менш важливим фактором у досягненні успіху при роботі з дитиною групи ризику є партнерство з батьками та громадою, залучення їх до процесу виховання, розвитку, соціалізації та навчання. Соціальний педагог повинен вести систематичний моніторинг прогресу кожної дитини та оцінювати ефективність заходів, що вживаються. Це допомагає адаптувати програми та підходи до потреб конкретних дітей.

Основні завдання соціального педагога з дітьми групи ризику:

- виявлення дітей групи ризику: соціальний педагог повинен вміти виявляти дітей, які потребують допомоги, за допомогою різних методів, таких як спостереження, бесіди з учнями, батьками, вчителями, аналіз шкільної документації;

- діагностика проблем дітей групи ризику: соціальний педагог повинен вміти діагностувати причини проблем дітей групи ризику, використовуючи різні методи, такі як тестування, анкетування, спостереження;

- розробка індивідуальних програм роботи з дітьми групи ризику: соціальний педагог повинен розробляти індивідуальні програми роботи з дітьми групи ризику, які б враховували їхні індивідуальні особливості та потреби;

- надання соціальної, психологічної та педагогічної допомоги дітям групи ризику: соціальний педагог може надавати дітям групи ризику соціальну, психологічну та педагогічну допомогу самостійно або залучати до роботи інших фахівців, таких як психолог, дефектолог, логопед;

- профілактика проблем дітей групи ризику: соціальний педагог повинен проводити профілактичну роботу з дітьми групи ризику, спрямовану на запобігання виникненню проблем у них.

До форм роботи соціального педагога з дітьми групи ризику можна віднести:

- індивідуальна – дозволяють соціальному педагогу побудувати довірливі відносини з дитиною, глибше зрозуміти її потреби та проблеми (бесіди, консультування, індивідуальні заняття);

-групова – у процесі соціальної адаптації важливе значення мають групові заняття, які розвивають навички спілкування, співпраці, допомагають дітям відчувати підтримку однолітків (тренінги, гуртки, клуби, супервізії);

- соціально-педагогічні заходи – спостерігаючи за поведінкою дитини в різних ситуаціях, соціальний педагог може краще оцінити її соціальні навички, рівень емоційного розвитку та виявити можливі проблеми у стосунках з іншими дітьми або дорослими. (батьківські збори, виховні заходи, кінолекторії, дискусійні клуби на соціально-громадську тематику);

- соціальна робота з сім'ями дітей групи ризику – консультування батьків, допомога у вирішенні соціальних проблем сім'ї, а також співпраця з іншими фахівцями (психологом, дефектологом, логопедом, вчителями, представниками служби у справах дітей тощо).

Робота соціального педагога з дітьми, які належать до групи ризику, пов'язана з численними викликами. Серед основних проблем можна виділити недостатнє фінансування соціальних програм, великий обсяг роботи, нестача ресурсів та підтримки з боку адміністрації. Окрім того, соціальні педагоги часто стикаються з опором з боку батьків або оточення дитини, які не завжди готові співпрацювати та визнавати наявність проблем. Соціальний педагог для дитини, яка має певні проблеми з навчанням та соціалізацією перш за все має стати другом та наставником. Адже саме від того, як соціальний педагог налагодить комунікацію із учнем групи ризику та його оточенням, залежить ефективність його професійної діяльності та кінцевий результат. Для того, щоб взаємодія соціального педагога та дитини групи ризику була ефективно, варто створювати атмосферу довіри та поваги до таких дітей; вибудовувати партнерські стосунки з батьками дітей групи ризику; залучати до роботи з дітьми групи ризику інших фахівців; використовувати різноманітні методи та форми роботи у професійній діяльності.

На підставі вище викладеного можемо стверджувати, що соціальний педагог відіграє надзвичайно важливу роль у житті дітей групи ризику. Його робота сприяє соціальній адаптації дітей, допомагає їм знайти підтримку та зрозуміти власну цінність, розвиває навички комунікації та самоконтролю. Однак для досягнення позитивних результатів необхідна підтримка з боку адміністрації закладу освіти, батьків та суспільства загалом. Загалом робота соціального педагога з дітьми групи ризику вимагає комплексного підходу, спрямованого на забезпечення їхнього повного розвитку, соціалізації та успіху в житті.

Список використаних джерел:

1. Організація соціально-педагогічної підтримки школярів групи ризику : метод. посіб. / за заг. ред. Т. Алексеенко. Київ : ТОВ "Задруга", 2017. 168 с.
2. Шпеник С. Діти групи ризику як об'єкт соціальної роботи. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота.* 2011. № 21. С. 212-214.

3. Михайленко О. Особливості обдарованих дітей як категорії «групи ризику». *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка*. Чернігів: ЧНПУ, 2014. Вип. 115. С. 154-158.

4. Концептуально-технологічна модель підготовки майбутніх фахівців соціально-педагогічної сфери [монографія] / авт. кол. Т. Василюк, І. Лисоконь, І. Размолодчикова, І. Шимко ; упоряд. І. Лисоконь. Кривий Ріг : КДПУ, 2022. 182 с.

5. Путівник для фахівців із соціальної роботи в таблицях і схемах : навчально-методичний посібник [електронне видання] / автор. кол. О. Білько, І. Борощук, Т. Василюк, І. Лисоконь, В. Османова. Кривий Ріг : КДПУ, 2024. 39 с.

Зеленський С.Л.

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 231 «Соціальна робота»

Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка

МІЖНАРОДНІ ПРАВОВІ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ЛЮДЬМИ ПОХИЛОГО ВІКУ

*Науковий керівник - докторка педагогічних наук, професорка
Максимовська Н.О.*

Соціальна робота з людьми похилого віку є важливим аспектом соціальної політики та системи соціального захисту кожної країни. Люди похилого віку часто стикаються з проблемами, пов'язаними з фізичним і психічним здоров'ям, соціальною ізоляцією, економічними труднощами та втратою незалежності. Тому соціальна робота відіграє ключову роль у підтримці цієї категорії населення, забезпечуючи їх необхідною допомогою, психологічною підтримкою та сприяючи успішній інтеграції в суспільство.

Ефективна реалізація соціальної роботи з людьми похилого віку можлива за умови її врегулювання законодавчими нормативними документами. Законодавча база є основою захисту прав і свобод літніх людей, а також визначає порядок надання соціальних послуг, відповідальність державних структур та безпосередньо надавачів соціальної допомоги. Врегулювання даного напрямку соціальної роботи передбачає наявність чітких законів, актів, стандартів і процедур, які гарантують доступ літніх людей до необхідної допомоги та підтримки. Розглянемо детальніше ключові аспекти міжнародного правового забезпечення соціальної роботи з людьми похилого віку. Одним з міжнародних документів, що визначає основи роботи з особами похилого віку є Принципи ООН для людей похилого віку, прийняті 16 грудня 1991 року резолюцією 46/91 Генеральної Асамблеї. Метою цих принципів є вдосконалення та покращення ставлення суспільства до старшого покоління. Проте, більш детально концептуальні основи роботи з цією категорією населення описані у Мадридському міжнародному плані дій з проблем